

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына және
Конституция Күніне арналған
«Конституция – қоғам мен мемлекеттің серпінді және тұрақты дамуының
негізі» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның
МАТЕРИАЛДАРЫ

2016 жылғы 29-30 тамыз, Астана қаласы

МАТЕРИАЛЫ
международной научно-практической конференции
«Конституция – основа динамичного и стабильного развития
общества и государства», посвященной 25-летию Независимости
и Дню Конституции Республики Казахстан

29-30 августа 2016 года, г. Астана

MATERIALS
of the international scientific-practical conference “Constitution – is
a basis of dynamic and stable development of society and state”,
devoted to the 25-th anniversary of the Independence
and the Constitution Day of the Republic of Kazakhstan

August 29-30, 2016, Astana

Редакциялық алқа:

В.А. Малиновский, Ә.А. Темірбеков, В.А. Калужный,
Б.М. Нұрмұханов, З.Т. Шәріпова, М.Т. Мұртазин, Н.Ш. Марипова

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына және Конституция күніне арналған «Конституция – қоғам мен мемлекеттің серпінді және тұрақты дамуының негізі» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы (2016 ж. 29-30 тамыз) / Жалпы редакциясын басқарғандар: И.И. Рогова, А.О. Шәкіров. – Астана: Баспа: Азия-Принт-XXI: 2016. – 491 б.

Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция – основа динамичного и стабильного развития общества и государства», посвященной 25-летию Независимости и Дню Конституции Республики Казахстан (29-30 августа 2016 г.) / Под общ. ред. И.И. Рогова, А.О. Шакирова. – Астана: Издательство: Азия-Принт-XXI: 2016. – 491 с.

Collected materials of the international scientific-practical conference "Constitution - is a basis of dynamic and stable development of society and state", devoted to the 25-th anniversary of the Independence and the Constitution Day of the Republic of Kazakhstan (August 29-30, 2016) / Under the editorship of I.I. Rogova, A.O. Shukirova. - Astana: Publisher: Азия-Принт-XXI: 2016. - 491 p.

ISBN 978-601-7149-08-6

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына және Конституция күніне арналған «Конституция – қоғам мен мемлекеттің серпінді және тұрақты дамуының негізі» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағында Қазақстан мемлекеттік органдарының, бірқатар шет мемлекеттердің конституциялық бақылау органдары басшыларының, омбудсмендерінің, конституциялық соттардың және өзге де ұқсас принцип судьяларының, беделді халықаралық рәсімдер өкілдерінің, отандық және шет елді танымал заңгер-ғалымдардың құттықтаулары мен баяндамалары енгізілді.

Жинақ заңгер-ғалымдарға және кең қауымға арналған.

Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

В Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция – основа динамичного и стабильного развития общества и государства», посвященной 25-летию Независимости и Дню Конституции Республики Казахстан включены приветствия и доклады руководителей государственных органов Казахстана, органов конституционного контроля, омбудсменов, судей конституционных судов и иных аналогичных органов ряда зарубежных стран, представителей авторитетных международных организаций, eminent отечественных и зарубежных ученых-правоведов.

Сборник рассчитан на специалистов – юристов и широкий круг общественности.

Все материалы опубликованы в изложении авторов.

Collected materials of the international scientific-practical conference "Constitution - is a basis of dynamic and stable development of society and state", devoted to the 25-th anniversary of the Independence and the Constitution Day of the Republic of Kazakhstan the greetings and reports of leadership of state bodies of Kazakhstan, bodies of the constitutional control, ombudsmen, judges of the constitutional courts and correspondent bodies of the number of foreign countries, eminent home and foreign scientists - lawyers are included.

The collected materials are designed for experts – lawyers and broad sections of the public.
All the materials are published in the exposition of the authors.

ISBN 978-601-7149-08-6

содержание, угрозы.....

Б.И. НАҚЫПОВ -
Конституция - мемлекетіміздің табысты дамуының негізі.....

А.Б. САСЕНОВ -
Роль Академии правоохранительных органов при Генеральной
прокуратуре Республики Казахстан в научно-образовательной
политике в сфере укрепления законности и правопорядка.....

Э.Э. ДУЙСЕНОВ -
Правовые аспекты интерпретации понятия «государственная
служба».....

Т.Е. КАУДЫРОВ -
Занның үстемдігі - дамудың тиімді тетігі.....

Р.Т. НУРТАЕВ -
Актуальные проблемы соблюдения принципа справедливости в
борьбе с уголовными правонарушениями.....

Н.Н. ТУРЕЦКИЙ -
О проблемах качества юридического образования в Казахстане....

Ж.Р. ТЕМІРБЕКОВ -
Конституция және құқықтық мемлекет.....

М.К. ЖУРУНОВА -
Ұжымдық шарт жасаудың ерекшеліктері.....

Л.А. ИСПЕНБЕТОВА -
Гарантии защиты конституционных прав граждан Республики
Казахстан за рубежом

К.Б. АШИРБЕКОВА -
Қылмыстық процесте ұсталған, тұтқындалған адамға
корғаушының көмегін пайдалану құқығын жүзеге асыру.....

Т.А. ШАГДАРОВА -
Обеспечение прав участников процесса при применении
специальных знаний в уголовном судопроизводстве Республики
Казахстан

Э.Е. МУСЕНОВ
Құдіретінің, айы
қылмыстық іс

О.А. ВОЗНЯК
Конституцияның

Д.Е. АХМЕТОВ
Общественная
правонарушение

А.Ш. АККУЛ
О критериях
исполнитель

Ж.К. КОЖАН
Защита жизни
законодатель

А.Т. КЕРИМ
Конституция
атаптаулар

Н.А. БОБРО
Расхождение
конституции

Р.Е. КАЙДА
Участие РС
проблем госу

С.Ж. АБДУЛ
Конституция

А.К. НАДИ
Стратегия
после при
Казахстан...

Т.М. АБАЙ
Республика
Президента

КОНСТИТУЦИЯ ЖӘНЕ ҚҰҚЫҚТЫҚ МЕМЛЕКЕТ

Қазақстанның мемлекетті құқықтық мемлекет құру жолына бірден түскен жоқ, бірақ бұл үлкен ұлы далдада құқықтық мемлекет құру оңайға соққан жоқ. Оның ең үшін құқықтық мемлекет құрудың негізгі шарты – ол елдің Ата-бабадан берек. Қазақстанның Республикасының Конституциясының қалыптасуы өзіне тарихи, күрделі, өтпелі кезеңдерді қамтиды. Сондықтан, Қазақстанның Конституциясының негізгі даму кезеңдері мен кезеңдерін қарай өтейік.

1993 жылы қабылданған Конституцияның ерекшелігі – Қазақстан Республикасы Президенттік Республика болып қалыптасуында. Конституцияда заң шығарушы билік Парламенттің құзырында, ал атқарушы билікті Үкіметтің қолында және оның басшысы ретінде Президенттің болуы. Үкімет Парламент алдында емес, Президент алдында есеп береді және Үкімет мүшелерін Президент өз қалауы бойынша қызметке тағайындайды және қызметтен айырып жібереді. Сот билігі конституцияға сәйкес үш деңгейге бөлінеді: Жоғарғы сот, облыстық соттар және оған теңестірілген соттар, аудандық, қалалық соттар.

Конституциямыздың кіріспе бөлімінде: «Біз, ортақ тарихи тағдыр біріктірген Қазақстан халқы байырғы қазақ жерінде мемлекеттік құрамымыздың өзімізді еркіндік, теңдік және татулық мұраттарына берілген бейбітшілік жолымен қоғам деп ұғына отырып, дүниежүзілік қоғамдастықта лайықты адалды тудей отырып, қазіргі және болашақ ұрпақтар алдындағы жоғары жауапкершілігімізді сезіне отырып егемендік құқығымызды негізге ала отырып, Конституцияны қабылдаймыз» делінген²²⁴.

Ортақ тарихи тағдыр біріктірген Қазақстан халқы деп мұнда еліміздің бірден өтпелі кезеңдерден өткендігін және құқықтық мемлекет ретінде бірден қалыптаспағанын, сондай-ақ мәтінде қазақ халқы деп емес, Қазақстан халқы деп берілуі елімізде ұлтаралық теңдіктің айрықша нысаны орнағандығын білдіреді. Сан ғасырлар бойы еліміз тәуелсіздігі үшін күрескен тек қана қазақ халқы ғана емес сонымен қатар әр түрлі ұл өкілдерінің сол қиыншылықты бірге көргендігін ескеруіміз керек.

Заңгер ғалым С.Ф. Ударцевтың найымдауынша, «құқықтық мемлекеттің негізгі ең алдымен жетілген құқықтық мәдениетті, қоғамның құқықтық және жауапкершілік тәртібін қалыптастыру»²²⁵.

²²⁴ Қазақстан Республикасының Конституциясы (1993).

²²⁵ Ударцев С.Ф. Правовое государство: смысловые грани доктрины (из истории философии права) // «Юридический журнал», 2001, №1, с. 33.

Қазақстан Республикасының Конституциясының 1-ші бабында Қазақстан өзін демократиялы, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде қалыптастырады, оның ең қымбат қазынасы адам, адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары делінген²²⁶. Осы жерде соңғы сөйлемді негізге ала отырып, Қазақстан Республикасы құқықтық мемлекет құру жолында негізгі қадамдар жасады деп тұжырымдауға болады.

Құқықтық мемлекеттің маңызды факторларының бірі – заң талаптарын орындауға барлық мемлекеттік органдардың, лауазымды адамдардың бірдей міндеттілігі. Заңдар, ең алдымен мемлекеттен, оның органдарынан бастау алады. Сондықтан, мемлекеттің өзі заң талабын орындауға бірінші кезекте міндеттенеді. Барлық жағдайда да заңдардың орындалуы мемлекетке, оның орындарына келіп тіреледі. Мемлекеттік органдар не оның жүзеге асырылуын қадағалайды, не ол заңдарды өздері қолданады, не олар заңдардың орындалуы мемлекетке, оның органдарына келіп тіреледі. Мысалы, С.К. Амандыкованың ойы бойынша, конституция, заңдар, соттар және қоғамдық-саяси ұйымдар оларды жалпыгумандық және жалпыадамзаттық құндылықтармен толтыру нәтижесінде ғана конституционализмнің негізін құрайды²²⁷.

Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесінің бұрынғы мүшесі А.К. Котовтың айтуынша Қазақстан әрқашан ел болды, алайда коммунистік партиялық мемлекет құлағаннан кейін тәуелсіз мемлекет болып, халық өмірінің әлеуметтік-экономикалық және қазақ жерінде өзінің барлық азаматтарының құқығы мен бостандығын қорғауға және қамтамасыз етуге қабілетті мемлекет ретінде дербес даму қажеттілігіне тап болды²²⁸.

Елбасы Н.Ә. Назарбаев «Қазақстанның болашағы – қоғамның идеялық бірлігінде» атты еңбегінде құқық реформасының маңыздылығы мен күрделілігі экономикалық реформамен тең екендігін атап, құқықтық мемлекет құруды мемлекеттің өзінен бастау керек деп көрсетті²²⁹.

Қорытындылай келгенде құқықтық мемлекет белгілеріне сай еліміздегі саяси тұрақтылық, құқықтық реформалардың жедел яғни қарқынды жүруі, қолданылып жүрген заңнамалардың біркелкі орындалуы мен сапалы нысанға ие болуы еліміздің негізгі заңының қызметінің нәтижесі деп ойлаймыз. Мемлекетіміздің дамуы, өркендеуі, дүние жүзі мемлекеттерінің алдыңғы қатарында болуы және құқықтық мемлекет құру үшін құқықтық білімді, тәрбиені жүзеге асыруды биік деңгейге қою қажет.

Біздің ойымызша, заман талабына сай келетін құқықтық сауаттылық, жоғары құқықтық мәдениет пен құқықтық сана және сапалы Конституция – құқықтық мемлекетті орнықтырудың алғышарты болып табылады.

²²⁶ Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995).

²²⁷ Қараңыз: Амандыкова С.К. Становление доктрины конституционализма в Казахстане. – Караганда, 2002. – С. 7.

²²⁸ Қараңыз: Котов А.К. Конституционное становление Казахстана как нового независимого государства // Научные труды «Әділет», 1997. №1.

²²⁹ Қараңыз: Назарбаев Н.А. Законопослушание и правопорядок – основа нашей Стабильности // Казахстанская правда, 30 март 2002.